

(Trích Lu n ng Tân th - Ph m L u Vũ)

Ng i gi c ng thành nhà Chu m t hôm h i Lão T :

“Tôi n m m th y m t con h béo t t m màng đang m i m t ăn m t đ ng giun d , nom r t kinh t m. Ch ng hay đó là cái đ m gì?”. Lão T b o:

“Đó là cái đ m ông s p đ c trông th y vua...”.

Ng i gi c ng thành h i:

“Có th gi i thích rõ h n đ c chăng?”. .

Lão T b o:

“H tuy là chúa s n lâm, chuyên ăn th t các lo i h u, nai, c y, cáo.... Song cũng có nh ng con v t nó không th ăn đ c nh báo, voi, s t ... Nh ng gi ng này vì th cũng không n m trong vòng cai qu n c a nó. Nay h mà ch ăn có giun, d thì đích th là vua chúa c cõi nhân gian này. Gi ng 'h' này thà bi n t t c thành giun d , thà ch x i giun d , còn h n t n t i nh ng gi ng v t mà nó không th x i đ c, cũng không cai qu n đ c”.

Câu chuy n trên (có v) ch ng ăn nh p gì đ n cái đo n sau này. Song vì đo n sau có nh c đ n Lão T . V y nên chép ra đây cho có v đ u đuôi hình th c m t t y. Âu cũng là m t cái “L i t a” cho Lu n ng Tân th kì này.

Vua n c V b ng đ ng t ra lo l ng vi c n c đ n n i quên c t m g i, cũng ch ng thi t gì t i y n t i c. M t hôm sai ng i m i Kh ng T , ng ý mu n Kh ng T gi i thi u cho m t h c trò đ b làm quan coi v công vi c giáo d c c a n c V . Kh ng T th y th thì c m đ ng l m, bèn b o:

“Khâu này có t i 3000 h c trò. G n trăm ng i trong s đó đ u có th đ m đ ng đ c vi c y. Ch ng hay nhà vua mu n ch n ng i nh th nào?”. .

Vua V b o:

“Trên thì sáng đ c cái ngôi c a ta, d i thì trăm h th n ph c, già tr l n bé, không k nào ra kh i s cai qu n c a ta. B o h c là ph i h c, b t k đúng sai ra sao. Đã h c là ph i thu c, b t k có hi u hay không.. Đã thu c là ph i thi đ , b t k ki n th c th nào... Li u có ai làm đ c nh v y chăng?”. .

Kh ng T v n thăm dò:

“Ch ng hay nhà vua mu n làm sáng dân hay mu n cho dân t i t m, m m t đ?”. .

Vua V b o:

“Ngài v n đ c thiên h tôn là Thánh nhân, v y mà còn ph i h i câu y sao? Gi s n u sáng dân mà ngôi vua c a ta v n đ c v ng b n, v n truy n đ c đ n muôn đ i con cháu sau này thì ta cũng đâu có t i c gì...”.

Kh ng T t ra hi u ý bèn nh n l i r i lui tr ra. V đ n nhà, tr c tiên Ngài g i Nhan H i t i h i:

“Này anh H i. N u giao cho anh ph trách công vi c giáo d c c a m t n c, anh s theo h c thuy t c a ai?”. .

Nhan H i tr l i:

“C nhiên H i này s theo h c thuy t c a Phu T . Chung quy có m t ch 'minh' mà thôi. Nghĩa là luôn luôn nghĩ đ n vi c làm sáng dân, m i dân...”.

Kh ng T th dài b o:

“Sáng dân l i cho n c, song không l i cho ngôi vua. Th thì đ ng hòng ng i ta cho anh làm quan. Không nh ng th , k làm th y mà luôn nghĩ đ n vi c sáng dân t t s nghèo ki t xác. Nh v y s ch ng ai thêm làm th y. Hu ng chi đ i v i cái chính tr c a n c V kia, thì đ u có m i

ng i nh anh cũng vô tích số mà thôi“.

Nhan H i ra. Tăng T b c vào. Kh ng T h i:

“Này anh Sâm. N u giao cho anh ph trách công vi c giáo d c c a m t n c, anh s theo h c thuy t c a ai?”.

Tăng T tr i:

“C nhiên Sâm này cũng s theo h c thuy t c a Phu T . Chung quy có m t ch 'hi u' mà thôi. Nghĩa là d y m i ng i ph i s ng sao cho tròn v i đ o 'hi u'...”.

Kh ng T tr m ngâm b o:

“Ch 'hi u' d u bao trùm t t c . Song ng i n c V x a nay v n luôn t coi mình là 'hi u' nh t thiên h r i. Lúc nào cũng lôi truy n th ng ông cha ra đ 'phát huy'. Đ n n i đình chùa cũng có th bi n thành ch nuôi l n, k c p cũng có th đ c phong anh hùng... Th mà anh còn đòi đem đ o 'hi u' ra gi ng gi i thì có khác nào ch i vào m t ng i ta. Nh v y s ch ng ai thêm làm h c trò. Hu ng chỉ đ i v i cái chính tr c a n c V kia, thì d u có trăm ng i nh anh cũng vô tích số mà thôi“.

Tăng T ra. T H b c vào. Kh ng T h i:

“Này anh B c. N u giao cho anh ph trách công vi c giáo d c c a m t n c, anh s theo h c thuy t c a ai?”.

T H tr i:

“C nhiên B c Th ng này cũng s theo h c thuy t c a Phu T . Chung quy có m t ch 'thi' mà thôi. Nghĩa là sao cho m i ng i ai cũng bi t yêu văn ch ng, ch nghĩa, hi u đ c nh ng nghĩa lý sâu xa c a Kinh Thi...”.

Kh ng T c i b o:

“Ng i n c V x a nay đi đâu cũng t hào mình là m t n c văn hi n. Làm ra c a c i thì ch ng có m y ai, song b n b i bút làm nh ng ngh văn, th , nh c, h a thì đông không k xi t. Tr i đã m y đ i nh th , đ u óc m i ng i đ u ch t ních nh ng th đ i trá, gi nhân gi nghĩa c r i. Th mà anh còn đòi mang Kinh Thi ra gi ng thì có khác gì đàn g y tai trâu, h i còn nhét vào ch nào đ c n a? Hu ng chỉ đ i v i cái chính tr c a n c V kia, thì d u có nghìn ng i nh anh cũng vô tích số mà thôi“.

T H ra. T C ng b c vào, Kh ng T h i:

“À anh T ? Anh có ti ng là m t ng i gi i buôn bán. V y n u giao cho anh ph trách công vi c giáo d c c a m t n c, anh s theo h c thuy t c a ai?”.

T C ng tr i:

“T này ch nh đ c m i câu c a Lão T : 'Thi n nhân gi b t thi n nhân chi s / B t thi n nhân gi , thi n nhân chi t ' (nghĩa là ng i lành là th y c a k ngu. K ngu là c a c i c a ng i lành). Chung quy ph i làm sao cho thiên h càng ngu càng t t. Khi đó, ch ng nh ng luôn v a ý đ ng Chí tôn, mà nh ng k làm th y cũng tha h ki m đ c nhi u c a c i... V y T tôi xin theo h c thuy t c a Lão T ...“.

Kh ng T v a nghe đ n đó b ng t ra m ng r . Ngài b o v i T C ng:

“Té ra anh t trong c a ta mà v n lén lút đ c sách c a cái lão già gàn đ ng i nhà Chu y đ y. Đi u lão nói là nói cho mãi nh ng đ i sau này. Song n u đem áp đ ng vào đ i bây gi t ng cũng ch ng h i gì, m n sao đ c vinh thân phì gia thì thôi. T t nhiên giáo d c mà theo cái tri t lý y thì nh ng k làm th y s đ c th mà nghĩ ra trăm ph ng ngàn k đ làm giàu. Than ôi! cái 'đ o' làm th y, ta ch a k p hoàn thi n nó thì nó đã h ng s n t tr c đó r i. Gi ta m i bi t, đ i v i cái chính tr c a n c V kia, đ n ta còn vô tích số , hu ng chỉ nh ng k v a hăng hái l i v a nông n i nh các ng i. Thì ra vua V nói th ch ng qua là mu n đ i khéo ta ra kh i đ a gi i n c V đ y thôi“.

Nói xong, Ngài bèn b o các h c trò thu x p đ nhanh chóng r i kh i n c V .

Qu nhiên khi nghe tin th y trò Kh ng T đã b đi, Vua V h t s c m ng r , l p t c trút h t m i lo l ng, l i ti p t c lao vào y n ti c nh cũ...

Nhân chuy n đó mà càng nh ng đ i sau, các nhà ph trách công vi c giáo d c trong thiên h càng thích b t ch c cái tri t lý giáo d c y c a T C ng.

Tháng 2 năm Đinh h i (2007)